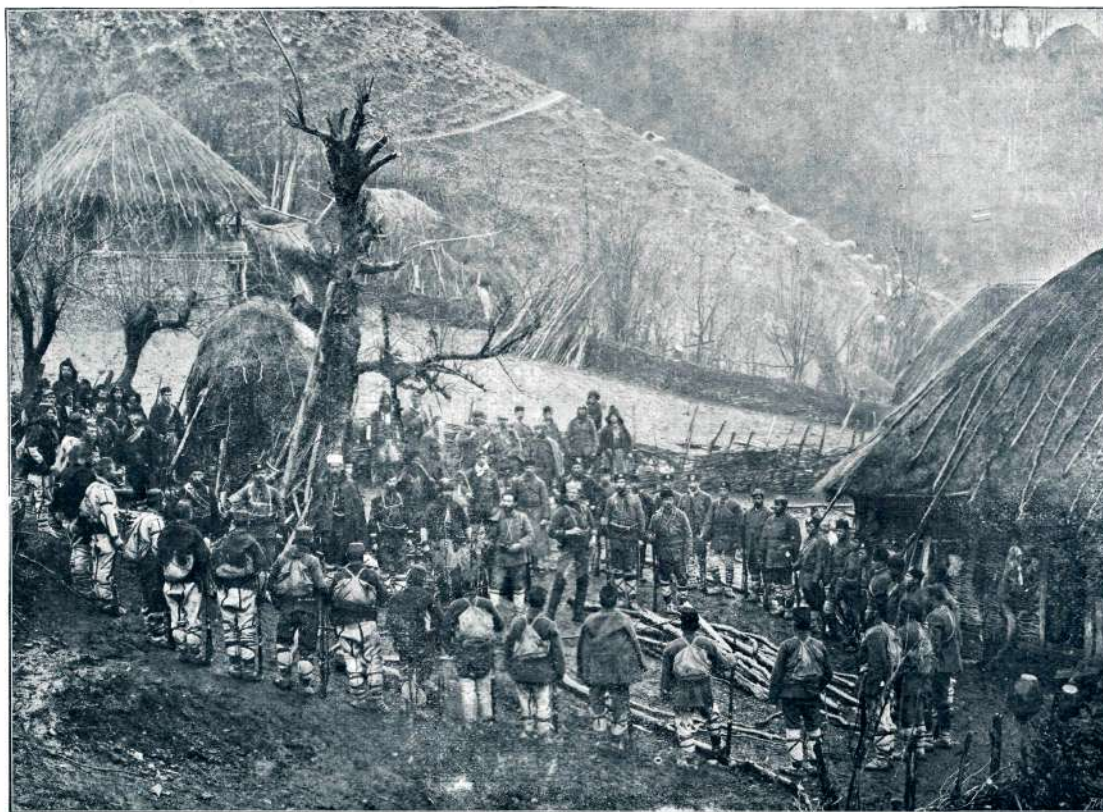

Književnost.

Trdina: **Bajke in povesti IV.** — Založil L. Schwentner, Ljubljana, 1908. Str. 147. — Trdina, eden najstarejših naših pisateljev, je začel še v dobi „Novic“ in „Glasnika“, pisal za „Zvon“ do zadnjega časa — pa kdo se je zmenil za njegovo važnost v naši literaturi? Radi smo brali njegove s širokoustnim, gorenjskim dovtipom osoljene dolenske bajke in povesti, a kake večje važnosti jim ni pripisoval nihče. Zaspal bi bil, kakor so zaspali Erjavec, Jurčič, Stritar, a naša nova romantika iz fin de siècle ga je napravila zopet modernega. Imponiral je gotovo Trdinov prevrtni duh,

kot sin tendenčne dobe l. 1848., navdušen v dobi narodnih taborov, oznanja z vso samovoljnostjo narodnega agitatorja narodnost in slavjanstvo. Z vso brezobzirnostjo kaže svetohlinstvo in hinavščino, ki jo vidi zlasti pri pobožnih, sempatja tudi pri narodno navdušenih ljudeh. To gre bolj v „povestih“ kot v „bajkah“. Tisti mitološki kalup ne napravi niti Trdina niti Aškerca narodnega poeta, dokler ni mitus z organično doslednostjo združen s sorodnimi motivi. A vendar se take bajke rade poslušajo in rade verjamejo, ko vinski duhovi razvnamejo družbo, ko raz-

ZBOROVANJE MAKEDONSKE ČETE

zlasti pa ljubezen do narodnega mita, ki se nekako drži Trdinovih bajk. Vendar se mi zdi prerekanje, kdo je bolj naroden, Trdina ali Jurčič, prazno. Oba sta ostala pri površju slovenske psihe. Oba sta jo enako dobro in enako slabo pogodila. Jurčič je po mnenju literarnih historikov v kompoziciji neoriginalen, Trdina jo pa v svojih povestih zanemarja kot naši romantiki — sicer pa so to bajke. Jurčič je bajke videl samo robotost slovenskega narodnega življenja, Trdinove bajke so potekle tudi iz robate duše. Vsaj v tej knjigi nisem nikjer zasledil one pravljичne naivnosti, ki v resnici še živi v Beli Krajini in v Gorjancih, da človek spet verjame na pravljice in pripovedke. Trdina,

ustni možakarji vlečejo na dan svoje spomine in jih pomešajo z različnimi verjetnimi in neverjetnimi zgodbami. Kot take jih radi poslušamo in marsikaj odpuštimo, kot take jih je menda tudi Trdina pisal. Nekak simbol za to je tudi vinska modrost, ki daje bajkam sklepni akord. Vzrastle so torej te bajke iz belih zidanic, ko so glave polne vinskih duhov, na sebi imajo duh močne starine, ki se je je navlekel krepak gorenjski korenjak. Radi poslušamo njegovo razumnost, dokler ne postane frivolna, a to se zgodi često. Rekel bi pa skoro, da so važnejši za zgodovino naše kulture, kot za napredek naše umetnosti. Tukaj vse lepo bemo, kako je hotela naša inteligenca petdesetih, šest-

desetih, sedemdesetih let osrečiti naš narod, kaj so govorili tedaj naši časopisi itd. Imponira pa pri Trdinu zlasti krepka odločnost, odporni duh, ki se ne ustraši nikogar; takih ljudi je bilo treba v dobi narodnega osvobojenja — a narodni mitus je gledal on z mrzlo dušo, malo kje je prodrl v globine dolenske psihe, kakor je gledala vsa tedanja inteligenca bolj na površje. V dobi največjega navdušenja je bila naša umetnost najslabša, in tako opazamo, da je tudi Trdina porabil naše vraže le kot okrasek.

J. Šilc.

Trgovski koledar za leto 1909. (Uredila dr. R. Marn in Silv. Škerbinc) je izšel s prav primerno vsebino.

Žalujkaj. Pesmi Januka Kupale. Prvi beloruski pesnik, Januk Kupala, je izdal svoje pesmi, katere je doslej priobčeval v listu „Naša Njiva“, pod naslovom „Žalujkaj“. Pesmi Januka Kupale so kot zrcalo, iz katerega odseva duša beloruskega naroda, njegovo življenje in njegov rodni kraj; so krik, ki prihaja iz globine narodne duše, „kryk, što žyvie Bielaruš!“ On prerokuje svojemu narodu, da „niasuč svoju kryudu na šviet cely“ (ponesó svojo krivico na celi svet) in bodejo spet „ludźmi zvacca“ (ljudje se zvali). V lepi pesmi „Da mužyka“ vprašuje kmeta:

Ej, skažy mužyčok, dzie ty dolu padzieŭ?	Ej, povej, kmetič, kam si srečo spravil?
Ci utapiŭ ŭ ručajok, ci prapiŭ, ci prajeŭ? ...	Če si jo vtopil v potoku, če zapil, če zajel? ...

Toda pesnik veruje, da nastanejo za beloruskega kmeta boljši časi:

Što viesna naše hore jak šnieg i zavjeju, pahavaje ŭ rečce; — sonce spalič ahniom ...	Da spomlad naše gorje ko sneg stopi, pokoplje v rečici; — solnce sežge z ognjem ...

da je že

blizki toj dzianok, kali ščasna zapanujem, staniem sami mi ludźmi, i kraj abduujem ...	blizu oni dan, ko srečo zadobimo, postanemo ljudje in deželo prenovimo.

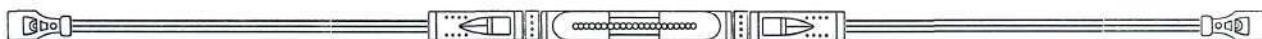
Dr. L. L.

Knjiga na času. Ravno sedaj je izšel poslednji zvezek spominov P. D. Parsenova, bivšega vojnega ministra bolgarskega in avstrijskega antagonista. Ta

zvezek obsega dva dela, četrti pod naslovom „V Bolgariji“ in peti „Čez 30 let“. Knjiga je zanimiva zlasti radi karakteristik raznih vplivnih oseb, s katerimi je bil ali v prijateljskih, ali v neprijateljskih odnošajih. Seveda je pisana v ruskem duhu in Avstriji neprijaznem.

Bernhard: **Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat.** Pruska vlada je naročila profesorju Bernhardu, naj preštudira poljske organizacije na Poznanjskem. Sad tega študiranja je gori navedena knjiga. Poljaki niso vedeli, da je Bernhard agent pruske vlade, sprejemali so ga povsod z največjo prijaznostjo in vse razkazali. Reči se mora, da je navedena knjiga jako zanimiva in poučna, ne samo, ker izvemo iz nje, kako se bore Poljaki na Pruskem za svoj obstanek, ampak tudi za naše razmere se lahko iz nje mnogo pridobi. Reči se mora, da je šel profesor Bernhard v resnici z razumom na delo in je dobro znal ločiti važno od nevažnega, bistveno od nebistvenega in je zlasti razumel silo združne organizacije. O „sokolih“ govori jako kratko in ironično. Oni se mu ne zde nič nevarni. Tudi pompastične organizacije „Straže“ ne prinašajo Poljakom mnogo koristi. Skoraj vso svojo pazljivost je pa posvetil poljskemu združništvu, kajti po njegovem mnenju tiči tu glavna odporna sila Poljakov. Predsednik poljske „Združne Zveze“, župnik Wawrzyniak se mu zdi največji in najnevarnejši sovražnik Nemčije, potem pa tudi njegovi duhovni sobratje, ki se pečajo z združništvom. Tu tiči po njegovem mnenju glavna sila Poljakov. Toda, kako nastopati zoper to, za to ne ve on nobenega nasveta. Tu je država brez moči. Raditega se glasi sklep njegove knjige za Nemca jako pesimistično. Pruska vlada je dala Bernhardu v plačilo za njegovo vohunstvo na berlinskem vseučilišču stolico narodnega gospodarstva, dasiravno nima zato kvalifikacij. Ker so bile vse tri stolice zasedene, je ustanovila zanj nalašč četrto. Drugim, starejšim profesorjem se je zdelo zamalo, da se plačuje politično vohunstvo z vseučiliško stolico in so sklenili štrajkati. A zdi se, da so se že potolazili. Bernhardova knjiga se mora pa vsakemu, kdor se peča z združništvom, jako priporočati.

Dr. L. L.

To in ono.

Valentin Kermavner. Bilo bi krivično, ako bi na tem mestu prezrli profesorja Valentina Kermavnerja, izbornega jezikoslovca in prevajatelja, ki je umrl letos na Binkoštno nedeljo v Gradcu. V. Kermavnar je bil rojen l. 1835. na Brezovici pri Ljubljani ter študiral na ljubljanski gimnaziji, kjer je bil poleg Stritarja, Tuška, Jenka, Mandelca, Erjavca in Brila sodelovalec pri „Vajah“, dijaškem leposlovnem listu. Ko je dovršil vseučiliške študije (njegova stroka je bila klasična filologija), je dobil l. 1859. službo na gimnaziji v Črnovicah v Bukovini. Šele čez deset let je bil tako srečen, da je prišel zopet v domovino, in sicer v Celje, potem v Ljubljano, kjer je služboval do l. 1890. Ko je bil vpokojen, se je preselil v Gradec, kjer je živel 18 let, do smrti. Njegovo „Latinsko slovnico“, ki se odlikuje po vzorni natančnosti, so rabili

mного let na slovenskih gimnazijah. Znale so tudi njegove „Latinske vadbe“ za III. in IV. gimnazijski razred (ki so jih pa že izpodrinile modernejše Wiethalerjeve.). Nadalje je sodeloval pri latinsko-slovenskem besednjaku za nižje gimnazije. Krasno je prevel III. in IX. spev „Odiseje“; njegovi slovenski šestomeri se berejo gladko in melodično. Škoda, da ni prestil celega epa. Prevel je tudi dialog „Evtifron“. Tudi sicer je pisal v liste o raznih znanstvenih rečeh.

0960

Šestdesetletnica Jožefa V. Myslbeka. Slavni češki kipar, profesor Jožef Myslbek, ki je ustvaril umetniško soho sv. Venceslava, ki je bila razstavljena v posebnem paviljonu na letošnji češki jubilejni razstavi, je obhajal pred kratkim